

חלק יז קדושים ד'

כללות השיחה: בגדר חיוב על קטן ראה גם לקו"ש חכ"ו בא ב' [1] (לגבי ק"פ-השייך לס"ז כאן- ביאור באו"א קצת), ח"י"ז שי' ערב פסח ס"ו. שי' י"ב תמוז תשמ"א ס"ה. ליקוט "גדר החיוב דחינוך" [נדפס בהתוועדויות תשמ"ז ח"ג [2].] חל"ה וירא א' והע' 34 [3] (ביאור באו"א). ליקוט מענות קודש תשמ"ז מענה קלט [4].

ס"א: התמיהה בפסק הרמב"ם: נזכר ג"כ בשיחת יום שמח"ת תשמ"ו (לה"ק-סכ"ז).

ס"ב, הערה 17: בשיטת אדה"ז והצ"צ: ראה אג"ק ח"ח ע' צא [5]
 ס"ד: הכשר מצוה: נזכרה בשיחת שבת תשובה תשכ"ב (אידיש-ס"ב, ולא נחית לפרט שם המעלה דחינוך דסעיף ה' כאן). ועייג"כ בלקו"ש ח"כ ע' 138-9. עוד דוגמאות: בהתוועדויות תשד"מ ע' 3-1262, לקו"ש ח"ד ע' 1249.

ולהעיר משיחת ש"פ פינחס תנש"א בביאור הרגצו'בי בזה ש'הגורל היה מדבר' והע' 24 שם.

שם: עד"ז אויך בנוגע נשים, דברי הר"ן – ראה שיחת ש"פ נח תנש"א ס"ז (ע"ד מש"כ בכת' האריז"ל בהא דנשים פטורות ממצות עשה שהזמ"ג).

ס"ט: כל המלמד את בן חברו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, נת' בכמה שיחות קודש. (לקו"ש חכ"ג ע' 8 ואילך ועוד) [ולהעיר משיחת ג' סיון תשמ"ח דזה (חינוך הקטנים) מודגש ביותר בשנה זו, הקהל את העם...והטף (וכהע' *60 דשיחה דידון)].

¹ https://drive.google.com/file/d/1qc8CM9JoApY6SqdVryFXxsYl9c_41hp8/view?usp=sharing

² <https://drive.google.com/file/d/1HHVr9DF4ZvGSqnHlI6pSF6Wc4y0TwpSG/view>

³ <https://drive.google.com/file/d/1Qh-ViciXLv2Z6esPw9eQnefW0MLGmEN4/view>

⁴ <https://igros.app/#/mini/5747/139>

⁵ <https://igros.app/#/vol8/2335>

כו. נוסף לזה, נהוג להזכיר בשמח"ת ע"ד לימוד שיעורי חת"ת —
חומש תהלים ותניא:

לכל לראש — בנוגע לשיעורים דשמח"ת, ובמיוחד, השיעור בחומש —
יש להשלים את לימוד פ' ברכה עד סיומה, וכן להשלים את השיעורים דפ'
בראשית, עד לסיום השיעור דיום שלישי (כנ"ל ס"א).

ומה טוב — להשלים זאת לא יאחר ממוצאי שמח"ת, שכן, אע"פ
שבנוגע לכמה ענינים ישנו חילוק בין הזמן שלאחרי "הבדלה" לזמן שלפני
"הבדלה", מ"מ, כדי להוסיף בלימוד שיעורי התורה השייכים לשמח"ת, יש
להקל ולהחשיב את הזמן דמוצאי שמח"ת כזמן השייך עדיין ליום שמח"ת.
וכמו כן — לעורר ולזרז ע"ד לימוד השיעורים בחומש תהלים ותניא
מידי יום ביומו, כמשך כל השנה כולה. ועד"ז בנוגע ללימוד כל שאר השיעורים
בתורה, כולל — לימוד השיעורים היומיים ברמב"ם.

כז. בהמשך להמוזכר אודות שיעור הרמב"ם — הרי נהוג לאחרונה
להתעכב גם על שיעור היומי ברמב"ם. ומפני קוצר הזמן (שהרי צריכים
להתפלל מעריב, הבדלה, וחלוקת כוס של ברכה) — נסתפק הפעם בהזכרת
ענין בשיעור היומי שכבר דובר אודותיו בארוכה בשנים שלפנ"ז:

בשיעור היומי¹⁸⁶ — כותב הרמב"ם: "בן תשע שנים ויום אחד שבא על
שפחה חרופה, היא לוקה והוא מביא קרבן, ויראה לי שאינו מביא עד שיגדיל
ויהי בן דעת".

וידועה התמיהה בזה — דממה־נפשך: מכיון "שאינו מביא (קרבן) עד
שיגדיל ויהי בן דעת", היינו, שלפני שהגדיל ונעשה בן דעת אינו בר חיובא,
א"כ, גם לאחרי שהגדיל ונעשה בן דעת — מדוע יתחייב קרבן על חטא שעשה
בקטנותו, לפני שנעשה בר חיובא!?

וכאמור, ענין זה נתבאר כבר בארוכה בשנים שלפנ"ז¹⁸⁷, ומפני קוצר
הזמן — נסתפק בכך שמזכירים אודות השקו"ט בענין זה.

ולהוסיף, שכבר ציינו זאת בחוברות דשיעורי הרמב"ם שיוצאות־לאור
בכל שבוע, ותבוא עליהם ברכה על יזמתם הברוכה — להקל על לומדי שיעורי
הרמב"ם, שיוכלו לשאת עמהם חוברות אלו בכל מקום, ולא יצטרכו לטלטל
ספר שלם כו'.

כח. נהוג גם לומר ענין בתורה בתור השתתפות ב"כינוס־תורה"
שמתקיים ב"אסרו־חג".

(186) ה' שנת פ"ט ה"ג. (187) לקו"ש ח"ז ע' 232 ואילך.

א חי"ו). איז אויב אז דער גאנצער נאמען איז נאר מצד תחלת ההפטרה, האט עס דאך געדארפט הייסן נאר שבת שובה, וואס עפעס הייסט דאס אויך שבת תשובה, איז דאך א ראי, אז דער שבת האט עפעס א ספיציעלן שייכות מיט תשובה.

ב. וואס בפנימיות הענינים, איז טאקע מצד דעם גופא, אז מען איז מפטיר בשבת זו, די הפטרה פון שובה ישראל, וואס תוכנה, ניט נאר די ערשטע ווערטער נאר תוכן כל ההפטרה, איז ענין התשובה.

וואס מטעם זה בריינגט זיך דאך בנ"כ השו"ע דער מנהג שבכמה קהלות אז א קטן איז ניט מפטיר די הפטרה, און מען דארף האבן דוקא א גדול.

איז דער פשט אין דעם, וויילע כאטש אז אויך אויף א קטן איז דא דער חיוב בתומ"צ, מצד ענין החנוך עכ"פ, ביז אז בנוגע ללימוד התורה בריינגט דער צ"צ אין פסקי דינים אז דעת הרמב"ם איז אז ער איז מחוייב מדאורייתא, דאס איז דאך אבער בעיקר החיוב על האב, ניט אויף אים אלמן, נאר בדרך ממילא לייגט זיך דער חיוב אויך אויף אים, ווארום אן אים קען דער אב ניט דורכפירן מצות החנוך. ע"ד ווי מצות ברכת כהנים שחיובה על הכהנים, נאר במילא לייגט זיך דער חיוב אויך על כל ישראל, בכדי אז די כהנים זאלן האבן למי לברך. ע"ז איז אויך במצות פרי' ורבי שמצוהה על הזכרים דוקא, נאר במילא לייגט זיך דער חיוב אויך על הנשים, ווילא אן זיי קענען די זכרים ניט מקיים זיין די מצוה, ועד"ז איז אויך שייכות הקטן במצות החנוך. וואס עיקר המצוה והחובה איז דאך נפט אויף אים נאר על האב.

וואס במילא איז ער ניט שייך במצות התשובה, וואס תשובה כפשוטה איז דאך תשובה על החטא, איז ווען איז דאס שייך, דוקא אז פריער האט ער אויף זיך חיוב התומ"צ, און דערנאך איז געווען אז חטא ועבר על המצוה,

ר' אליעזר האלט, אן וויבאלד מקען ניט טאן די פעולה אן דער הכנה והכשרה, באקומט די הכנה דעם גדר החשיבות פון דער פעולה עצמה — און דערפאר זיינען מכשירי מצוה דוחה שבת פונקט ווי די מצוה עצמה.

משאיכ אנדערע תנאים האלטן, אן כאטש מ'מוז אנקומען צו דער הכנה, וויבאלד אבער אן ס'ר'ס איז דאס נאָר אַ הכנה, איז זי ניט אין גדר החשיבות פון דער פעולה עצמה — און דערפאר זיינען מכשירי מצוה ניט דוחה שבת.

אע"פ אן בנוגע צו דחיית שבת איז די הלכה ניט ווי ר"א, און מכשירי מצוה האבן ניט די חשיבות פון דער מצוה עצמה — זיינען אבער (אויך ע"פ ההלכה) פאראן געוויסע ענינים וואס מען זאגט אן דער מכשיר (לכאורה של) המצוה באקומט די חשיבות של המצוה.

ולדוגמא — דברי הר"ן הידועים¹⁸, אן כאטש אן אשה איז ניט מצווה במצות פרי' ורבי', "מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותו"; און אין דעם גופא קען מען לערנען אויף צוויי אופנים (ווי גערעדט אמאל בארוכה¹⁹): א) "יש לה מצוה (סתם)" — וויבאלד זי איז א מסייע לדבר מצוה האט זי א מצוה — סתם, דאס הייסט אבער ניט אין דעם גדר המיוחד פון מצות פרי' ורבי'; ב) וויבאלד זי איז "מסייעת לבעל" צו מקיים זיין מצות פרי', איז איר מצוה בגדר פון דער מצוה רבה²⁰ פון פרי'.

ה. דער חילוק צווישן מכשירי מצוה הנ"ל (וועלכע זיינען ניט דוחה שבת) און

התורה ובשביל ישראל²¹. און וויבאלד אן דאס איז די מטרה פון דער בריאה איז מובן, אן בשעת (עניני ה)עולם זיינען "משמש" און מסייע א אידן (אז ער זאל קענען טאן וואס ער דארף טאן, אני נבראתי לשמש את קוניא²²), קומען זיי צו צו זייער תכלית (ובמילא צו זייער) שלימות²³.

און דאס איז דער טעם וואס „כל מקום שהצדיקים הולכים — ברכה משתלחת", ווייל בשעת א „מקום" ווערט אן ארט וואו צדיקים קומען און זיינען דארט משמש את קונם, עוסקים בעבודת ה', איז דער מקום וענינו „מסייע" צו ישראל ותורה. און דעריבער דער גרייכט ער זיין תכלית ומטרת בריאתו (ובמילא — ווערט עס אן ארט פון ברכה „ברכה משתלחת").

ועפ"ז יש לומר, אן די צוויי דיעות הנ"ל אין זהר, בנוגע צו ברכת לבן בזכות יעקב, זיינען תלוי אין די צוויי אופנים פון „בשביל התורה ובשביל ישראל", וכדלקמן.

ד. עס איז פאראן א מחלוקת פון תנאים²⁴ צי מכשירי מצוה זיינען דוחה שבת. ר' אליעזר האלט, אן מכשירי מצוה זיינען דוחה שבת, און ר' אליעזר האלט, אן זיי זיינען ניט דוחה שבת.

די הסברת המחלוקת איז — צי די הכנה והכשרה צו א פעולה האט די חשיבות פון דער פעולה עצמה²⁵:

(12) פרשי ריפ בראשית. וראה תנחומא באבער שם י"ד. אותיות דרעק אוח ב.

(13) משנה סוף קידושין.

(14) להעיר מלקו"ד כרך ד' תקצו, א"ב.

(15) שבת קל, א. ושי"נ.

(16) רמב"ם הל' מילה פ"ב הי"ו. שו"ע א"ח

סש"א סי' שו"ע אדה"ז שם סי'.

(17) ראה לקוטי חיי"ו ע' 187. ע' 235. ועוד.

(18) רפ"ב דקדושין.

(19) ראה לקוטי שם. חיי"ו ע' 41 ואילך.

(20) תו"ד"ה וכי — שבת ד, א. ד"ה לא תתו —

גיטין מא, ב.

ווען מען נעמט אן אדער מען פילט אן די בריאה אין א מציאות פאר זיך, נאר ענינה איז צו זיין אן אמצעי והכשר „בשביל התורה ובשביל ישראל“, דאן האט די בריאה גופא ניט קיין שייכות צו מעלת התורה וישראל — ע"ד ווי מכשירי מצוה הנ"ל (ס"ד), וואס זיינען ניט דוחה שבת, וויבאלד זיי זיינען ניט א טייל פון דער (פעולת ה)מצוה:

בשעת אבער מען „זעט“ די בריאה אן איר גאנצע מציאות באשטייט אין דעם וואס זי איז „בשביל התורה ובשביל ישראל“, ביז אז די בריאה איז כאילו א „פרט“ פון תורה וישראל; ובלשון חז"ל — איר מציאות איז „לשמשני“ — כדי א איד זאל משמש זיין את קונוני, מסייע זיין אידן אין עבודת התומצ — דעמולט דערהערט זיך אין דער בריאה גופא מעלת התורה וישראל.

[ע"ד סברא הנ"ל, אז אן אשה האט א חלק אין מצות פו"ד, וויבאלד זי איז „מסייעת“ אין פעולת המצוה].

ז. דערמיט קען מען אויך מסביר זיין די פלוגתא צווישן דעם רמב"ם און ראב"ד²³ אין דעם דין פון שחיטת עכו"ם:

דער רמב"ם פסקנט „שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא . . מד"ס שהרי טומאת ע"ז וטומאת תקרובתה מדב-ריהם“. דער ראב"ד איז דערויף משיג און זאגט: „עכו"ם הם ככהמות ואין מטמאין ואין מיטמאין עם הדומה לחמור הן גוים כמר מדלי ואת כולם ישא רוח והחושב אותם לכלום אסף רוח בחפניו“. אין מבאר דער ראגאטשאווער²⁴ די

דעם פאל פון „מסייע“ ביי אשה איז מובן בפשטות²¹:

ביי מכשירי מצוה הנ"ל זיינען דער הכשר און די מצוה צוויי באזונדערע פעולות, ווערן געטאן אין באזונדערע זמנים וכו'; די ערשטע פעולה איז טאקע א הכרה, אבער נאר צוליב דער צוויי-טער פעולה. און מהאי טעמא באקומט די פעולת ההכנה ניט די (גדרים און) חשיבות פון דער מצוה עצמה.

משא"כ ביי מצות פו"ד הנ"ל, איז דער סיוע פון דער אשה אין אן אופן אז ער ווערט א חלק פון מצות הבעל; ס'איז נאר וואס דער חז"ב המצוה איז על הבעל:

און דעריבער באקומט דער סיוע פון דער אשה די חשיבות המצוה עצמה.

ו. ע"ד החילוק הנ"ל צווישן הכשר וסיוע — צי עס איז נאר טפל, אדער דאס באקומט א (מעין פון דער) חשיבות פון דעם עיקר — איז יש מקום לחקור בנוגע דער בריאה, וואס איז באשאפן געווארן „בשביל התורה ובשביל ישראל“:

מען קען זאגן, אז די בריאה איז נאר הכשר וטפל, ניט בגדר חשיבות (ומעלה) פון תורה וישראל; אדער — וויבאלד תורה וישראל מוזן אנקומען צו דער בריאה, זי איז א סיוע (ושותף) אין קיום התומצ, באקומט די בריאה א מעין חשיבות פון תורה וישראל²².

ו"ל אז דאס איז אפהענגיק אין דעם אופן ווי מען „קוקט“ אויף דער בריאה:

(21) ראה לקו"ש ח"ז ע' 236. ע' 190 הערה 69. ועוד.

(22) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 91 ואילך. ע' 236. ועוד.

(23) ה"ל אבות הטומאה פ"ב ה"י. וראה בכל זה

— לקו"ש ח"ז ע' 165 ואילך.

(24) ראה צפ"נ עה"ת להפטרות פ' בהר. ועוד.

נומוכן, שאף שגם כתיבה זו היא הכשר לזכרון, אין לדמותה לכתיבה שאינה ע"פ ציווי (כי אם בתור עצה לזכרון) — מכיון שיש ציווי גם על הכתיבה, אלא שטעם הציווי הוא בתור הכשר לזכרון, משא"כ כאשר אין ציווי כלל על הכתיבה.

וע"ד שמצינו כו"כ דרגות ב"הכשר מצוה" גופא: "כורתים עצים לעשות פחמין לעשות ברזל"¹⁹⁰ להשתמש בו למצות מילה, שההכשר ד"עצים" רחוק מהמצוה. וכיו"ב בכו"כ מצוות, ולדוגמא — במצות הצדקה השקולה כנגד כל המצוות (כדאיתא בבבלי¹⁹¹ ובירושלמי¹⁹²): "בכל אשר תעשה"¹⁹³ כדי שיוכל לתת גי' "מחצית השקל" בתענית אסתר¹⁹⁴ — מהוה "הכשר" לקיום מצות הצדקה, אבל — הכשר שהוא רחוק מהמצוה עצמה. ולעומת זה, ישנו "הכשר" הכי סמוך למצוה עצמה].

ויש לומר, שזהו החילוק שבין כתיבת מלחמת עמלק בנביאים לכתיבת מלחמת עמלק במגילה: כתיבת מלחמת עמלק בנביאים נלמדת מתיבת "זכרון" ("זכרון — מה שכתוב בנביאים"), היינו, שהציווי הוא בשביל הזכרון, אבל כתיבת מלחמת עמלק במגילה נלמדת מתיבת "בספר" ("בספר — מה שכתוב במגילה"), היינו, שציווי הכתיבה הוא ענין בפ"ע, ולא רק בשביל הזכרון.

וזהו התוקף המיוחד שבמגילה — שיש בה דין כתיבה "בספר" בתור ענין בפ"ע, ע"ד הכתיבה דחמשה חומשי תורה, כפשטות הכתוב ("כתוב זאת זכרון) בספר", דקאי על הכתיבה בחמשה חומשי תורה, ולכן, מגילת אסתר "קיימת כחמשה חומשי תורה... שאינן בטלין לעולם"¹⁸⁴.

ל. מאמר המוסגר:

בקשר להמוזכר לעיל שצדקה שקולה כנגד כל המצוות — העירו¹⁹⁵ על מה שצויין¹⁹⁶ לירושלמי, ולא לכבלי.

והמענה לזה — ע"ד האמור לעיל (ס"כ) שישנם ענינים שנאמרים לכתחילה באופן ד"לחידודי", מכיון שרוצים שהשומעים יחשבו אודות הדברים הנאמרים, וימצאו מה שיש להוסיף בזה וכו', ולא רק באופן שתמיד יגישו לשומע דבר שלם, כך שלא יצטרך להסב את תשומת-לבו לענין זה, ויוכל להמשיך בשאר עניניו. ואין כאן המקום להאריך בזה.

לא. האמור לעיל אודות המעלה המיוחדת שבמגילה שכתבתה "לדורות" — מודגש ביותר בקביעות שנה זו, שערכ פורים חל בשבת פ' צו, שענינה — "זירו מיד ולדורות" (משא"כ בשנה שעברה, שקראו פ' תצוה, שאז

191) ב"ב ט, א. 192) פאה פ"א מ"א. 193) ראה טו, יח. 194) רמ"א אר"ח סתרצ"ד ס"א. 195) בהערות הת' ואנ"ש — מאריסטאון (גליון שנד — ס"ט). 196) בלקו"ש חכ"א ע' 304 הע' 52.

מחשבה ודיבור ("ושים באזני יהושע"), כי אם גם ע"י כתיבה ("כתוב זאת וזכרון בספר").

ונפק"מ לדינא בין ב' אופנים אלו — אם כתיבה זו מטמאה את הידים: **כתבי הקודש** מטמאים את הידים¹⁸⁶. וכל זה — כאשר הכתיבה היא ע"פ ציווי ה', ציווי על ענין הכתיבה, שאז יש לזה חשיבות של "כתבי הקודש", ולכן חל בזה הדין דמטמא את הידים. משא"כ כאשר אין ציווי על ענין הכתיבה, אלא שכתבו זאת לתועלת ענין הזכרון — אין לזה גדר של כתיבה, ובמילא אינו מטמא את הידים.

וזוהי תוכן הפלוגתא שבגמרא¹⁶⁷ אם "אסתר מטמאה את הידים" אם לאו — האם מגילה "נאמרה לקרות (לגורסה על פה ולקרותה¹⁸⁷) ולא נאמרה לכתוב", שאז "אינה מטמאה את הידים", או שיש בה מצות **כתיבה**, שאז "מטמאה את הידים" כשאר כתבי קודש. וכבר האריך הרגצ'ובי¹⁸⁸ בביאור ענין זה.

כלומר: כאשר הציווי אינו אלא לזכור את הנס דפורים ("זכרם לא יסוף מזרעם"), והכתיבה אינה אלא פעולה הנעשית כדי להבטיח את ענין הזכרון — אין זה אלא ע"ד "הכשר מצוה" בלבד, כלומר, לא זו בלבד שאין זה קיום המצוה בשלימותה, "עבודה שאינה תמה"¹⁸⁹, אלא אין זה חלק מהמצוה כלל, כי אם "הכשר מצוה" בלבד. משא"כ כאשר ישנו ציווי על ענין הכתיבה — הרי זה חלק מהמצוה.

וזוהו תוכן בקשת אסתר "**כתבוני לדורות**" — כחלק משאר ה"כתובים", היינו, לא רק לזכור ולקרות את המגילה, כי אם ציווי על ענין הכתיבה.

כט. ונוסף לזה, ישנו עילוי מיוחד במגילה לגבי שאר נביאים וכתובים, שכתבתה "לדורות" ("כתבוני לדורות"), וכפס"ד הרמב"ם שמגילת אסתר קיימת גם לימות המשיח, דלא כנביאים וכתובים:

גם כאשר הכתיבה היא ע"פ ציווי ה' — ישנו חילוק באופן הכתיבה, אם ציווי הכתיבה הוא **בשביל** ענין הזכרון (הכשר לזכרון), או שציווי הכתיבה הוא ענין **בפ"ע**.

מעין דוגמא לזה — החילוק שבין מכשירי מצוה לדעת ר' אליעזר הגדול¹⁹⁰, שהם דוחין את השבת להיותם חלק מהמצוה, לבין המצוה עצמה: כאשר ציווי הכתיבה הוא כהכשר לזכרון, הרי הכתיבה היא ע"ד ובדוגמת מכשירי מצוה, משא"כ כאשר ציווי הכתיבה הוא ענין בפ"ע, בדוגמת המצוה עצמה.

¹⁸⁶ ידים פ"ג מ"ב. וראה שכת יד, א. (187) פרש"י שם. (188) צפע"נ לרמב"ם הל' מגילה פ"א ה"א. (189) יומא כד, א ואילך, ובפרש"י שם. (190) שבת קל, רע"א (במשנה). שם קלא, א.

ועד"ז הוא תוכן דרישת נשיאי חב"ד, מאת השייכים אליהם, שיהיו חסידים, היינו להיות לא רק איש ואשה אשר מאיר בו ובה אור החסידות, אלא שיתעצמו עם אור תורת החסידות ומדות חסידות עד שיהיו לאחדים ממש. וצדיקים ובפרט נשיאים מנהיגי ישראל דומים לבוראם (אסת"ר פ"י), מה הקב"ה אינו מבקש אלא לפי כוחו והוא הנותן לך כח, כך נשיאינו נתנו לכל אחד ואחת מאתנו כח, אשר בהשתדלות הראוי' נוכל למלאות דרישתם הנ"ל.

ובכל אחד ואחת מאתנו הדבר תלוי.

(מחכתב י"א אדר תש"י)

**
*

... מצינו במצות מילה מה שאינו בכל המצות, ובהקדם: הא דקטנים אינם בני מצוה, לכאורה, יל"פ בשני אופנים: (א) דאין התומ"צ שייכים אליהם, כי לגדולים דוקא ניתנו. (ב) לכל ישראל ניתנה התומ"צ, אלא דקטנים אינם בני חיוב ועונש, דלא בני דעה נינהו.

נפ"מ בין שני האופנים: לפי' הא' אין הקטן (דוקא, כי לגדולים הוזהרו בכ"מ על הקטנים) עובר עבירה בעשותו אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה, כי אי"ז שייך אליו כלל, והיתר הוא, ובמילא אין כאן ענין תשובה וכפרה (וצע"ק ביבמות מה, סע"ב עיי"ש ביעב"ץ ואהבת איתן), משא"כ לפי' השני.

וא"כ — הדין דגדול טוב שיקבל ע"ע איזה דבר לתשובה וכפרה על מה שעבר בקטנותו (שור"ע אור"ח סו"ס שמ"ג) — גם במקום דאין לימוד מיוחד ע"ז כמו ברמב"ם הל' אס"ב פ"ג הי"ז הל' נדרים פ"א ה"ד ונ"כ שם — ועיין ראשונים בקדושין יט א. — מוכיח כאופן ה'.

נוסף במצות ת"ת, שלא לבד ששייכות לקטנים, וכשאר כל המצות, אלא שהתורה חייבה (את האב והתחם ובקום ועשה) שילמדו הקטנים תורה, ולא עוד אלא שחיוב ת"ת בכללותו קשור בזה, וכמארז"ל (קדושין כט, ב) כל שאחרים מצווים ללמדו מצוה ללמד את עצמו, (ויל"פ שאי"ז סימן, אלא טעם או סיבה, ועפ"ז — ת"ת בכלל לא רק קשור, אלא גם תלוי בולמדתם אותם את בניכם).

נוסף ומיוחד במצות מילה, שלא לבד דשייכת לקטנים והתורה חייבה שיקיימו, בקטנים את המצוה — וכמו במצות ת"ת.

אלא שעוד זאת, שבה בשעה אשר במצות ת"ת — החיוב דקטנים הוא רק כשיגדלו, קצת עכ"פ, והמצוה אפשר שתתקיים גם בלא קטנים, כי ולמדתם אותם את בניכם גם בנים גדולים בכלל זה, שהרי ולמדתם היינו כל התורה, ובן ט"ו לגמרא.

משא"כ במצות מילה, שענינה בקטן, ובקטן בתכלית, בסמיכות לביאתו לעולם, וכקושיית רז"ל (נדה לא, ב) מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה (ולא קודם לזה).

— קען קומען באופן אחר: פארוואס דארף דער אמת שבזה נתברר ווערן דוקא דורך דעם גורל עצמו, און מ'דארף דערצו מאכן א נס מיוחד, און ס'איז ניט גענוג אז מ'זאל דאס וויסן דורך דעם נס אז „הגורל ה' ע"פ רוח הקודש" פון די אורים ותומים על ידי אלעזר הכהן?

ויש לומר בזה ע"פ דעם ביאור פון דעם ראגאטשאווער²¹, אז אין תורה און אין קדושה איז „כל דבר אף שהוא הכרחי לכאורה הכל בכוונה מכוון ומצוה ע"פ ה'". ווי דאס איז בנוגע צו די מסעות פון אידן אין מדבר, אז אע"פ וואס דאס איז א געווען א הכנה ואמצעי אויף אַנקומען אין ארץ ישראל — „הוה המצוה גם עצם ההליכה וכן המקומות שבאמצע הדרך הוה ג"כ מצוה" (כמ"ש²² „ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'").²³ ועד"ז בכמה עניני קדושה (בעבודת המקדש) איז א זאך וואס איז נאָר א הכנה והקדמה (מוכרחת) צו אַן אַנדער זאך, באַקומט זי אויך א חשיבות וגדר פון קדושה²⁴. ווי דאס איז בנוגע צו הולכת הדם למזבח, אז הגם די הולכה איז נאָר צוליב דער עבודה פון זריקת דם על המזבח (וואס ע"פ טבע דארף דערצו זיין א הולכה) איז דער דין²⁵ אַז די הולכה גופא האָט די חשיבות און דעם גדר פון עבודה, ביז אַז „מחשבה פוסלת" בה.

(21) ראה צפתי עהית ר"פ מסעי. מהדו"ת נא.

ג. מפענח צפונות פ"ו. ובכ"מ.

(22) מסעי לג. ב.

(23) ראה עירובין נה. ב: כיון דכתיב בהו על פי

ה' יחנו ועל פי ה' יסעו כמאן דקביע להו דמי (הובא בצפתי שם).

(24) ויש לומר דוגמא לזה מחצר המשכן והקלעים, שאף שהם טפלים והקדמה לקדושת המשכן עצמה, נקבעת הקדושה גם בהם.

(25) זבחים יג. א במשנה. רמב"ם הל' פסוה"מ

פ"ג ה"ד.

ד. דאס דארף נאָך אַבער האָבן ביאור:

דער ענין הגורל איז ניט קיין ענין לעצמו, נאָר אַ מיטל — אַן אמצעי — אויף חלוקת הארץ וישוב הארץ. ועד"ז דער „דיבור" פון דעם גורל איז ניט נוגע צו עצם חלוקת הארץ ע"פ הגורל, נאָר דאָס איז אַ דבר צדדי לכאורה — אַ הוכחה אויף אמיתית הגורל, אַדער לפרסם ה' דבר. איז למאי נפקא מינה בחלוקת הארץ אויב דער בירור באמיתית ענין הגורל (ופרסום הדבר) קומט דורך דעם גורל עצמו אַדער באופן אחר (דרך רוח ה' קודש פון די אורים ותומים, אַדער על פי ה' וכיו"ב). אפילו אויב דאָס קומט ניט דורך דעם גורל אַליין — איז מען אויך מקיים בשלימות דעם ציווי „בגורל יחלק את הארץ".

בסגנון אחר: אויב דער גורל וואָלט געווען אַ מצוה און אַ תכלית לעצמה (און ניט צוליב אַ צווייטע זאך — חלוקת הארץ), און „הגורל ה' מדבר" וואָלט געווען אַ חלק פון עצם ענין הגורל וחלוקת הארץ על ידו, וואָלט מען געקענט פאַרשטיין פאַרוואָס אַלע פרטים פון דער חלוקה — כולל דעם בירור אַז דער גורל איז אַן ענין אמיתי — דאַרפן אויפגעטאַן ווערן דוקא דורך דעם גורל עצמו: אַבער היות אַז דער גורל איז נאָר די וועג ווי דער אויבערשטער האָט געוואָלט אַז מ'זאל צוטיילן ארץ ישראל, ד.ה. אַז אין דעם איז נוגע די תוצאה פון דעם גורל (און ניט דער גורל עצמו) — איז בכדי מקיים זיין דעם ציווי „אך בגורל יחלק את הארץ" איז לכאורה גענוג אַז מ'זאל מחלק זיין את הארץ ע"פ הגורל, און דער בירור באמיתית הדבר — וואָס איז אַ פרט צדדי

גם לרוה"ק (ע"י אורים ותומים) — ראה ד"ה אך בגורל תשליח ס"ט (סה"מ מלוקט ח"א ע' קמו).

מלחמה האָבן און איבערמאַכן בעל כרחך, ווייל מצ"ע (כרצוננו) האָט ער דערצו קיין שייכות ניט.

אין דער עבודה פון מאַכן אַ דירה בתחתונים בתחלת הבריאה (קודם טהרת וזיכוך העולם ע"י המבול) - פאָדערט זיך במיוחד אַ פעולה באופן פון „וכבשוה“, וואָרום די שלימות אין וועלט איז מצד כח הבורא און ניט מצד ענינה (דהעולם) גופא, ואדרבה - די וועלט מצ"ע איז נאָך ניט קיין כלי צו אלקות. דעריבער דאַרף מען איר כובש זיין, באופן של ממשלה.

משא"כ לאחרי דעם כח הטהרה והזיכוך בעולם וואָס האָט זיך אויפגעטאָן דורך דעם מבול און דורך עבודת נח - איז דעמולט ניט די הדגשה אויף כיבוש הארץ, היפך רצון העולם, ווייל אדרבה - דעמולט איז געגעבן געוואָרן דעם כח אויף טאָן שלימות העבודה באופן פון „מלכותו ברצון קבלו עליהם“. דעריבער שטייט דאָרט ניט „וכבשוה“, נאָר דער לשון „פרו ורבו“, וואָס באַדייט די עבודה חיובית (בדרך נייחא, ברצון), און נאָכמער - „(פרו ורבו) שרצו בארץ ורבו בה“, אַ הוספה איז דער פעולה חיובית והתפשטות בריבוי פון תולדות האדם בכל הארץ (משא"כ בפ' בראשית שטייט נאָר „פרו ורבו ומלאו את הארץ“).

ובפרטיות יותר:

וויבאַלד אַז „וכבשוה“ שטייט אין דעם ציווי ראשון וכללי פון „פרו ורבו גוי“ (לאחרי בריאת האדם), וועלכע גיט אַרויס תכלית בריאת האדם (כניל), איז פאָר-

(79) ראה פרשי' ר"ם שמות עה"פ ושרצו (א, ז); שהיו ילדות ששה בכרם אחד.

(80) ראה רמב"ן עה"פ: יכפול המצוה לחזוק לומר שיתעסקו בה בכל יכולת או שציווים ביישוב כל הארץ.

ויש לומר, אַז דער כח (בכללות) אויך אויף דער צווייטער ברכה וציווי (לנח ובניו) קומט פון דער ערשטער ברכה וציווי (לאחרי בריאת האדם), וועלכע איז אַ ציווי כללי הכולל כל אופני העבודה פון „פרו ורבו גוי“ (מצד הציווי למעלה - לפני המבול, ומצד עבודת המטה - לאחרי המבול), אָבער שלימות הענין איז אַרויס דורך דער ברכה וציווי און קיום מצוה זו בפועל לאחרי המבול.

ז. עפ"ז וועט מען אויך פאָרשטיין דעם טעם השינוי אין לשון הציווי בפ' נח וואו עס שטייט ניט „וכבשוה“ און מ'איז מוסיף „שרצו בארץ ורבו בה“, בשינוי פון דעם לשון הציווי בפ' בראשית:

„וכבשוה“ איז דער טייטש אַז מ'איז כובש אַ זאָך בעל כרחו, ניט ברצון ה' נכבשי' [ווי פאָרשטאַנדיק אויך פון דרשת חז"ל (הובא בפרשי') אויף „וכבשוה“, איש דרכו לכבוש ולא האשה, וואָס דאָס גייט אויף כיבוש הארץ במלחמה]. ע"ד דער ענין הממשלה וואָס איז בעל כרחו, ניט ווי ענין המלכות - וואָס איז ברצון (ווי דער לשון), ומלכותו ברצון קבלו עליהם].

דאָס הייסט, אַז „וכבשוה“ (בכללות) באַדייט אַ מצב מיט וועלכן מ'דאַרף

התיבה קיום העולם כפרר קיום במין, עד זמן משיח בן דוד או יתקיים באיש כו', ע"י"ש.

(74) ולהעיר מפרשי' ר"ם בראשית: לטמים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים.

(75) רשי' קדושין לה, א ד"ה „איש) דרכו לכבשי' - את הארץ במלחמה ואין דרכה כו', וכיון שלא קרינו בה וכבשוה לא קרינו בה פרו ורבו.

(76) ראה רמב"ן עה"פ בראשית שם: וכבשוה, נתן להם כח וממשלה בארץ לעשות כרצונם כו'.

(77) ברכת אמת ואמונה.

(78) לקוית דברים א, ריש ע"ב. דרושים לריה נח, סעי"ב. סידור (עם דא"ח) נג, ג. מילואים ליהל אור - ע' תרפה. ובכי"מ.

ע"פ התורה (לא רק בנוגע לבנו, אלא) גם בנוגע לבן חברו, עד כדי כך, שבגלל זה "מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו", שעי"ז נעשה מציאות חדשה לגמרי, דוגמת ענין הלידה, ויתירה מזה — כדיוק הלשון "מעלה עליו כו'", "מעלה" מלשון עלי, ולא עוד, אלא, שהעלי היא "עליו", למעלה יותר מכמו שהוא מצ"ע.

ומובן, שבענין זה מודגש במיוחד חינוך הקטנים (טף), כולל גם חלקן של נשי ישראל בחינוך הקטנים, ובלשון חז"ל⁶¹ "נשים כמאי זכיין באקרורי בנייהו כו'" (נוסף לכך ש"נטרין לגברייהו כו'), כמבואר בארוכה בשיחותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו⁶² אודות תפקידן ושלחותן של נשי ישראל.

וכל זה מודגש ביותר בשנה זו, בשנת הקהל, "הקהל את העם האנשים והנשים והטף", אחדותם של כל ישראל, האנשים והנשים והטף, עם התורה (כנ"ל ס"ג).

*

יא. ויש לקשר כל הנ"ל עם פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו שנתפרסם בדפוס ב"היום יום" [עוד בזמנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שצוה להדפיס ולהפיץ כו' ככל ה"שטורעם", וכפי שראו במשך הזמן את הצלחת הפעולה של פתגמים והוראות אלון בקשר ובשייכות לר"ח סיון, וז"ל:

זרוק חוטרא לאוירא אעיקרי קאי⁶³. נחלה בלי מצרים הנחילו אבותינו רבותינו הקדושים לכבוד חסידים הראשונים, אשר בני בניהם ובני בנותיהם לדורותיהם, באיזה מדינה וסביבה שיהיו, יהי אצלם אותו ה"עיקרי", והוא המשכת פנימיות הלב אל צור מחצבתו. לפעמים העיקרי מכוסה ונעלם בכמה לכושים, וזאת היא עבודת החפץ בחיים להסיר את הכיסוים, ולקבוע לו זמני למוד בתורת החסידות, ולנהוג במנהגי עדת החסידים. עכ"ל.

והנה, אף שפתגם זה נאמר בנוגע לחסידים ותורת החסידות כו', הרי, בימינו אלה, לאחר ה"שטורעם" דהפצת המעיינות חוצה, פעלו שענין זה שייך לכאו"א מישראל — כשם שנת"ל בנוגע לשבט לוי שענין זה שייך לכאו"א מישראל, "כל איש ואיש . . . אשר נדבה רוחו אותו . . . לעמוד לפני ה' לשרתו . . . הרי זה נתקדש קדש קדשים", מכיון שבזמן ההכנה למ"ת (החל מר"ח סיון) נעשו כל בני"ממלכת כהנים".

יב. ובהקדמה — שאף שבדורות הראשונים היתה פנימיות התורה נסתרה . . . ונעלמה מכל תלמידי חכמים, כי אם ליחידי סגולה" ("אין דורשין כו' אלא ביחיד", ו"ראשי פרקים" בלבד⁶⁴), מ"מ, כתב הארז"ל ש"בדורות אלו האחרונים

63) ב"ר ספני"ג.

61) ברכות י"ז, א.

64) חגיגה רפ"ב. רמב"ם הל' יסודות פ"ד הל' י"ד.

62) ראה לקרי' ח"ג תקע"א, ב ואילך, ועוד.